

Mats Hagner

2013-01-23

Lisa Sennerby Forsse
Rektor för SLU

Välj rätt väg i den vetenskapliga tvisten

Dina föregångare av administratörer på SLU har tyvärr valt att försöka tysta ner de vetenskapliga rön som visar att:

** kalhyggesbruk av ekonomiska skäl bör bytas ut mot ett kontinuerligt skogsbruk.

Skälet till att Dina föregångare har valt denna väg, är att forskare i Sverige måste hålla sig väl med dem som har den ekonomiska makten. Det svenska "demokratiska" systemet för tilldelning av forskningsanslag får som konsekvens att alla forskare måste se till att vara populära. Detta innebär

** att man inte bör stöta sig med dem som arbetar i det invanda mönstret, Kalhyggesbruk.

** att man inte skall erkänna några allvarliga misstag i sin egen forskning och undervisning.

Sist i detta brev lämnar jag uppslag till hur Du kan utnyttja denna situation till något positivt.

Historik

Den vetenskapliga sanningen

Dina företrädare valde att försöka dölja otrevliga vetenskapliga rön, genom att hindra mig från att få ta del av siffrorna bakom diagram i Lars Lundqvists avhandling (1989). De visste att om jag fick dessa siffror skulle jag i internationell journal, visa att de långliggande försöken med blädning, som i form av 11 försöksytor behandlats i 60 år, gett störst virkesproduktion

** när virkesförrådet var lågt

** när skogen bestod av en naturlig blandning av trädstorlekar

De provytor som gallrats så att det bildats en enskiktad skog visade sjunkande produktion.

Ytor med ökande virkesförråd visade sjunkande produktion. Resultaten kom fram genom ett samarbete med Sören Holm, som är statistiker vid SLU. Vårt arbete kan läsas på länken:

<http://www.fsy.se/naturbruk/blanketter/blankett71.pdf>

Den vetenskapliga osanningen

Som Du vet är resultaten i blädningssystemet raka motsatsen till vad man lärt ut på SLU under ett halvt sekel. Det är även raka motsatsen till vad man lär ut idag, både på SLU och via skolor och myndigheter. Samstämmigheten i svensk skogsutbildning är total, men tyvärr felaktig.

Forskarna blev upplysta om vad som var sant redan 1999

Mina egna resultat grundade sig på multipel regressionsanalys utförd på siffror som jag själv konstruerat genom digitalisering av figurer i Lars Lundqvists (LL) avhandling. Resultaten visade jag för LL och hans närmaste kollegor på institutionen skogsskötsel: Björn Elfving och PO Bäckström (POB) redan 1999. Detta var under mitt sista år före pension, som inträffade 27/8 1999.

Samproduktion med LL av sanna resultat

Jag föreslog LL att vi tillsammans borde publicera de korrekta uppgifterna. LL ville antingen inte utsätta sig för denna helomvändning, eller så förstod han inte vad en mångdimensionell statistisk analys innebar. Han vägrade att lämna ut de siffermatriser som utgjorde underlaget för hans punktdiagram. Hans vägran visade att han förstått att de slutsatser som han presenterat i sin avhandling var felaktiga.

Lars Lundqvist utträttade ett mycket stort och värdefullt arbete

Det mångåriga arbete av hög kvalitet som LL utträttade som doktorand, innebar att han lät digitalisera handskrivna protokoll med tusentals siffror. Han utförde kontroll och trunkering av materialet efter rimlighetsbedömning. Han beräknade volym för tusentals enskilda träd och sammanställde detta till uppgifter för varje bländningsyta: virkesvolym, gallringsstyrka, volymproduktion. I avhandlingen publicerade han endast punktdiagram. Det var siffermatriserna bakom dessa diagram som jag efterfrågade.

Långvarig juridisk process

Efter LL:s vägran följde en juridisk process, där jag officiellt krävde att SLU skulle ge mig de allmänna handlingar som bestod av LL:s sammanställning av primärmaterial. Jag begärde matriserna hos SLU:s administratörer på alla nivåer, inklusive rektor och styrelse. Jag fick avslag, i form av beslut utan överklagandeanvisning. Detta var chefsjuristen Lennart Jonssons (LJ) första försök att tysta mig. Efter att högskoleverket klandrat SLU fick jag beslut som kunde överklagas.

Mitt arbete med ärendet inkluderade diskussioner med bl.a. Högskoleverket och Justitieministern i en mångårig process (skildrad i Handskrift 159, Umeå universitets Forskningsarkiv). Till slut lyckades SLU skapa ett prejudikat genom att regeringsrätten godkände kammarrättens beslut. Detta prejudikat innebär att alla statliga myndigheter i Sverige kan undgå granskning genom att påstå att man ”inte förstår vilken handling som efterfrågas”. Detta lyckades LJ åstadkomma genom ett mycket lyckat juridiskt knep. Jag har nu fått rådet av en jurist att återuppta kontakten med kammarrätten i denna sak, men ännu inte orkat.

Matriserna är unika och har stort inomvetenskapligt värde

Du förstår säkert att det finns ett stort vetenskapligt värde i de siffermatriser som LL skapade genom sitt mångåriga arbete. Dessa matriser är unika eftersom LL gjorde många rimlighetsbedömningar och utrensning av felaktigheter i primärmaterial. Du förstår säkert också att tryckfrihetsförordningens uttalande att ”minnesanteckning som tillför ärendet sakuppgift”, är en allmän handling i lagens mening (Kap 2, 9 §). Att sammanställningar, som har stort inomvetenskapligt värde skall bevaras åt eftervärlden, har de flesta universitet och myndigheter infört i sina bestämmelser om vad man som skall undantas från gallring. Detta gäller även för SLU, vilket framgår av universitetets nu aktuella hemsida (bilaga 1). Där kan man läsa:

”Handlingar som uppstår i samband med forskning är underkastade tryckfrihetsförordningens regler om allmänna handlingars offentlighet.

Följande handlingar är alltid undantagna från gallring

Handlingar som bedöms ha ett fortsatt inomvetenskapligt värde och värde för annat forskningsområde

Bearbetningsmaterial som tillför sakuppgifter och förståelse för projektets sammanhang ska också undantas från gallring. ”

Ärendet blir aktuellt på nytt

SLU levererade nyligen en utredning om hyggesfritt skogsbruk till skogsstyrelsen (Lundqvist 2012). Där publicerar LL återigen punktdiagram av samma slag som i sin avhandling. Han levererar också slutsatser som är identiska med dem han lade fram i sin avhandling. Dessa slutsatser är medvetna lögner, *vilket är en åtalbar anklagelse från mig*. Jag står fast vid denna, eftersom LL under många år känt till att en statistisk bearbetning av sifferunderlaget visar motsatsen. Detta kan Du själv försäkra Dig om genom att läsa Handskrift 159, samt min rapport som finns på följande länk:

<http://www.fsy.se/naturbruk/blanketter/blankett120.pdf>

När skogsstyrelsen nyligen begärde de siffermatriser, som ligger bakom utredningens diagram, vägrade LL att lämna ut dem. Han hänvisade till att dessa är ”mellanled” som inte är allmän handling. Anledningen till denna vägran kan bara tolkas som en visshet om att bli avslöjad med fel. Han begick även ett fel mot de regler om arkivering och gallring som SLU har tillkännagivit på sin egen hemsida (bilaga 1). Enligt tryckfrihetsförordningen skall allmän handling lämnas ut utan dröjsmål.

Att skogsstyrelsens expert Erik Sollander inte är villig att anskaffa materialet för en egen bedömning (se bilaga 1.6 sid 20 i Rapport-8-2012), beror troligen på att han är fader till det virkesförrådsdiagram, som finns i skogsvårdslagen. Detta tvingar skogsägarna till att hålla höga virkesförråd, vilket enligt en korrekt analys av bländningsytornas data, resulterar i undermålig virkesproduktion. Genom felaktiga analyser, utförda av forskare på SLU, har alltså skogsvårdslagen minskat skogsägarnas inkomster och dessutom reducerat skogsindustrins råvara. Detta är skälet till att forskarna på SLU är så rädda. En utförlig redovisning av bakgrunden till de vetenskapliga felen i skogsvårdslagen lämnades till tingsrätten i Lycksele vid försvaret av Harald Holmberg. Läs på länken: <http://www.fsy.se/naturbruk/blanketter/blankett89.pdf>

Hela skogsbranschen ”vet” att LL har rätt i sin utredning.

Jägmästare har i ett halvt sekel fått lära sig att kalhyggesbruk är det enda rätta och att man skall bedriva detta så att virkesförrådet hålls på en hög nivå. I media hör vi ofta skogsbolagens företrädare skryta med att vi håller så högt virkesförråd i våra skogar. Alla i branschen är övertygade anhängare av hyggesbruk och lyriska över onaturliga trädplantager.

Endast en upplyst krets av forskare känner till mina och Holms statistiska analyser, som visar motsatsen, dvs. att kontinuerligt gallrad skog, som resulterar i en naturlig blandning av trädstorlekar, ger mest virke, såvida virkesförråd och gallringsstyrka hålls låga. Mina analyser har inte kunnat publiceras i internationell tidskrift, därför att de bygger på siffror som skapats genom digitalisering av punktdiagram. De har endast kunnat publiceras i Epsilon på skogsbiblioteket, där de varit tillgängliga som eböcker under ett decennium. Min rapport, tillsammans med statistikern Sören Holm, innehöll information som även fått stor betydelse för min övriga forskning, som genererat ett hundratal skrifter på skogsbiblioteket. Dessa vetenskapliga rön har också sammanställts till ett datorprogram och till en lärobok i Naturkultur, som funnits tillgänglig för mina studenter via min hemsida på SLU.

Censur och bestraffning

När jag i en ny rapport, Rapp-8-2012 på länken

<http://www.fsy.se/naturbruk/blanketter/blankett120.pdf>,

visade att LL:s slutsatser är fel, och att den nye professorn i skogsskötsel Tomas Lundmark (TL) vägrar att befatta sig med problemet (vilket framgår av samma rapport), beslutar sig

någon på SLU att utöva censur. Skogsbiblioteket får order i december att censurera min rapport. Ingen meddelar mig om detta, vilket måste innebära att man känner sig osäker på om åtgärden är korrekt.

Prefekten Bengt Kriström inbillar sig att Hagner inte tillhör SLU, utan att undersöka saken. Hade han gjort det, hade han insett sitt misstag eftersom jag varit verksam vid hans institution under de senaste tolv åren. Kriström (eller någon annan) talar om för förste bibliotekarien Snorre Rufelt att Hagner inte är, eller varit, knuten till SLU efter pensioneringen 1999. Som en följd av denna lögn raderar Rufelt alla e-böcker som jag publicerat efter pension. Senare upptäcker Kriström sitt misstag (se nedan "Justitiekanslern..."), men ställer inte till rätta. Jag informerar Snorre Rufelt om Kriströms lögn, men Rufelt korrigerar inte sitt misstag.

Jag vill åter påminna om vad som står på SLU:s hemsida idag:

"Handlingar som uppstår i samband med forskning är underkastade tryckfrihetsförordningens regler om allmänna handlingars offentlighet.

Följande handlingar är alltid undantagna från gallring

Handlingar som bedöms ha ett fortsatt inomvetenskapligt värde och värde för annat forskningsområde."

Bengt Kriström raderar också, utan förklaring, min hemsida som legat på SLU i tolv år. Trots att jag påpekar för honom att detta får mycket negativa konsekvenser för den undervisning jag bedriver, ändrar han inte sitt beslut.

Anledningen till dessa drastiska handlingar är givetvis att innehållet i mina skrifter visar att de forskare, som hävdar att "den svenska modellen av skogsbruk" är mycket framgångsrik, riskerar att bli ertappade med att vara dåligt pålästa.

Maskinell markberedning har aldrig varit ekonomiskt eller biologiskt motiverat

Ett exempel på att man är dåligt påläst, är att professorerna TL, Göran Örlander och Urban Nilsson (UN) hävdar att markberedning är nödvändig. TL hävdar detta trots att han själv, i en utredning om Hagners stora försökserie med Naturkultur, som skogsstyrelsen låtit TL författa, konstaterar att plantor som grönsisplanterats direkt i mossan, efter tio år är lika stora och har samma överlevnad som plantor satta efter markberedning Läs Hagner (2010) på länken <http://www.fsy.se/naturbruk/blanketter/blankett75.pdf>

Kontinuerlig gallring producerar mer virke än kalhyggesbruk

Ett annat exempel på att man är dåligt påläst är att en norsk forskare, som undersökte ett stort antal privata fastigheter som tillämpade kalhyggesbruk, fann att produktionen av virke låg långt under idealboniteten (Lexeröd 2001). Som jämförelse kan nämnas att LL i sin doktorsavhandling redovisade siffror som visade att de elva svenska blädningsytornas medelproduktion låg på 94 % av idealboniteten. I debatten om hyggesfritt skogsbruk, som pågått under det senaste året, har man från skogsnäring, forskning och myndighet hävdat att kalhyggesbruk ger mycket högre virkesproduktion än hyggesfritt skogsbruk, utan att referera till någon vetenskaplig undersökning.

Doktorander på SLU godkänns, trots vägran att lämna ut material som behövs för kontroll av beräkningar.

Ett exempel på hur långt SLU-forskare gått för att vara populära hos skogsnäringen, är den grova brist på forskningsetik som visades i samband med doktoranden Dillon Chrimes (DC) disputation. När han spikat sin avhandling, tre veckor före disputationen, begärde jag

omedelbart siffermatriserna bakom vissa beräkningar i paper 1 (Chrimes and Lundqvist 2004) Slutsatserna i denna artikel är enligt min mening direkt missledande. LL, som var handledare, visste väl vad min opposition skulle leda till, eftersom DC hade använt de matriser som jag tidigare efterfrågat av LL. Då DC vägrade lämna ut materialet anmälde jag detta till Björn Hånell (BH), prefekt vid institutionen. BH förklarade att DC inte behövde lämna ut de efterfrågade matriserna. Jag gjorde en preliminär beräkning på digitaliserade värden och visade, skriftligen, för prefekten, handledaren, doktoranden, betygsnämnden, opponenter och för den skogliga fakulteten, att slutsatser i avhandlingen var felaktiga. Vid disputationen opponerade jag med mitt material som grund. DC svarade med att mina invändningar inte var relevanta, därför att jag inte hade samma data som han själv använt. Betygsnämnden, i vilken UN satt, godkände DC. Skogsfakulteten inskred inte.

Att skog är instabil runt hyggen vågade forskarna inte berätta

Ett annat exempel på konsekvenserna av det välmenande, men skandalskapande svenska anslagssystemet, är den vetenskapliga undersökningen av orsakerna till skador som uppstod av stormen Gudrun (Valinger et al. 2006). Alla vet att skog runt hyggen drabbas svårt av vind under de första åren efter kalhuggning. Detta är ett av de viktigaste skälen till förbudet mot kalhuggning i andra länder, exempelvis i Danmark. En studie av stormskador i Finland (Laiho 1987) påvisade att kanten av hyggen är en av de mest utsatta ställena för skador.

I den svenska studien blev "avstånd till hyggeskant" inte utnyttjad som faktor i några analyser. Eftersom denna troligen är en av de mest betydande, skulle resultaten ha påvisat en nackdel med hyggesbruk. Min uppfattning är att forskarna medvetet utelämnade denna faktor, för att inte komma i konflikt med de styrande i skogsnäringen.

Rapporten nämner att enskiktad skog hade högre sannolikhet att skadas än skiktad skog. Det borde därför ha legat nära till hands att spekulera i vad ett hyggesfritt skogsbruk skulle ha fått för inverkan på vindskadorna. Ständig gallring ger till resultat, dels att skogen blir skiktad, dels att inga vindkänsliga hyggeskanter skapas. Jag hade tidigare informerat Erik Valinger om våra studier av stormskador i ett försök med plockhuggning utanför Umeå (Ekelund 1999). De visade att stormskadorna i den skog som höggallrats hårt, 50 % av volymen, i stort sett upphörde 40 m från hyggeskanten.

Eftersom forskarna, på grund av vårt anslagssystem, inte vågade upplysa om de verkliga orsakerna till skadorna av stormen Gudrun, är man nu på väg att skapa samma typ av plantageskog, som just har blåst ner.

Stöld och polisingripande mot LL och POB

För en del forskare i framträdande ställning är läget mycket allvarligt, eftersom de redan för länge sedan känt till de verkliga resultaten från bländningsytorna. Redan 1999 var LL och POB så bekymrade över detta, att de tillsammans beslöt att stjäla datorn från Mats Hagners låsta tjänsterum. Syftet var, enligt min mening, att förstöra allt mitt forskningsmaterial. Som tur var hann de inte fullfölja dådet eftersom polisen snabbt fann datorn hos LL.

Justitiekanslern (JK) utreder SLU:s agerande

JK som är åklagare med inriktning mot yttrande- och tryckfrihetsmål, har nu ärendet med censur och bestraffning på sitt bord:

<http://www.fsy.se/naturbruk/blanketter/blankett125.pdf>

Av det material som har sänts till justitiekanslern framgår att jag varit verksam vid SLU de senaste tolv åren. Bengt Kriström har alltså ljugit vid sin kommunikation med överbibliotekarien. Kriström har själv bevisat detta i ett brev till mig (se brev till JK). Jag har alltså haft full rätt att, liksom andra pensionerade professorer som fortsätter arbeta som gästforskare vid SLU, låta skogsbiblioteket arkivera mina arbeten.

Vägran att publicera den sist inlämnade rapporten, som skadar förtroendet för LL, för TL och för skogsstyrelsen, är alltså en medvetet utövad censur utförd av SLU. Raderingen av alla tidigare arkiverade e-böcker strider mot tryckfrihetsförordningens hinder av gallring. Enligt denna är det förbjudet att gallra bort allmän handling som förvaras hos myndighet. I detta fall har handlingarna, upprättats av, inkommit till och förvarats hos myndigheten.

Referenser

- Chrimes, D., Lundqvist, L. (2004) Simulated volume increment of managed uneven-aged *Picea abies* stands in central Sweden. Paper 1 in: Chrimes, D. Stand development and regeneration dynamics of managed uneven-aged *Picea abies* forests in Boreal Sweden. *Silvestria*, ISSN 1401-6230, ISBN 91-576-6538-9.304, 1-17.
- Ekelund, M. (1999) Wind- and snow damage in an uneven-sized conifer forest in Sweden thinned from above. Sveriges Lantbruksuniversitet, Skogsskötsel, Examensarbete.2, 1-19.
- Hagner, M., Holm, S. (2003) Effects of standing volume, harvest intensity, and stand structure on volume increment in plots managed with single tree selection over long time. (<http://pub.epsilon.slu.se/3626/>). ISSN 1654-4455, UBICON, Report.2, 1-18.
- Hagner, M. (2010) Insektsskyddade plantor satta i ostörd skogsmark överlevde och växte bra om de planterades direkt efter avverkning. <http://pub.epsilon.slu.se/4698/>. ISSN 1654-4455, UBICON, Rapport.1, 1-19.
- Hagner, M. (2012) Handskrift 159. Professor Mats Hagners arkiv (1934-) <http://www.foark.umu.se/samlingar/hand159.htm>. Umeå universitetsbibliotek, Forskningsarkivet.1-2000.
- Laiho, O. (1987) Susceptibility of forest stand to windthrow in southern Finland. *Folia Forestalia* ISBN 951-40-0801-4.706, 1-24.
- Lexeröd, N. (2001) Alternative skogbehandlingar- produksjon, virkeskvalitet, driftsteknikk & ekonomi. *SkogForsk, Aktuelt fra skogforskningen*.4, 1-34.
- Lundqvist, L. (2012) Virkesproduktion och inväxning i skiktad skog efter höggallring. Skogsstyrelsen, Rapport.11, 1-28.
- Valinger, E., Ottosson Löfvenius, M., Johansson, U., Fridman, J., Claeson, S., Gustafsson, Å. (2006) Analys av riskfaktorer efter stormen Gudrun. Rapport 8. Skogsstyrelsen, Rapport.8, 1-58.

Förslag till rektor vid SLU.

Lisa Sennerby Forsse

Antipatin i landet riktad mot kalhyggesbruket har nyligen avspeglats i böcker av Maciej Zaremba och Harald Holmberg. Denna antipati bygger mest på allmänhetens uppfattning om hyggesbrukets våldsamma ingrepp i naturen. När det går upp för allmänheten att hyggesbruket inte är, och aldrig varit, motiverad med hänsyn till ekonomi och virkesproduktion, då blir det stor skandal.

Du kan göra skandalen mindre genom att försöka ställa till rätta vad som felat.

Den verkligt stora möjligheten för Dig, är att göra skandalen till något positivt. Detta sker om Du, med Din erfarenhet av att vara chef för statens forskningsråd, gör klart för politikerna i alla partier, att skandalen på SLU är en konsekvens av det svenska systemet för utdelning av forskningsanslag. Du kan bli riktigt konstruktiv genom att förorda ett bättre system. Det kanadensiska systemet är ett bra exempel. Se kapitel "Organisation av statligt finansierad forskning" i min lärobok: <http://www.fsy.se/naturbruk/blanketter/blankett122.pdf>.

Kopia till

Jordbruksutskottet, Jordbruksministern, Justitieministern, Justitiekanslern, Miljömålsberedningen, Högskoleverket, Skogs- och lantbruksakademien, Skogsstyrelsen, Studentkåren vid SLU, Svenska Samernas Riksförbund, Svenska Naturskyddsföreningen, Skydda Skogen, Föreningen Naturbruk och till Media i Sverige och i andra länder, samt till många andra.

Brevet placeras också på Internet.

Med vänlig hälsning

Mats Hagner, professor emeritus, naturlig föryngring, SLU
Blåbärsvägen 19, 903 39 Umeå, tel. 070-64 222 44, epost mats.hagner@allt2.se

Bilaga 1.

Följande hämtades från Internet 2013-01-22

<https://internt.slu.se/Documents/internwebben/jep-juridik-arkiv/dokument-och-arkiv/bevarande--och-gallringsplan-for-forskningsmat.pdf>

Principiella utgångspunkter:

- * De allra flesta högskolorna i Sverige är offentliga myndigheter och för dess forskningsverksamhet gäller offentlighetsprincipen, dvs. verksamheten ska vara öppen för allmän insyn.
- * Föreskrifterna gäller bevarande och gallring av handlingar inkomna eller upprättade i samband med forskning vid universitet och andra högskolor som bedrivs i offentlig regi och med staten som huvudman.
- * Handlingar som uppstår i samband med forskning är underkastade tryckfrihetsförordningens regler om allmänna handlingars offentlighet.
- * Allmänna handlingar kan vara offentliga eller hemliga. För att en handling ska vara hemlig krävs stöd i sekretesslagen.
- * Forskning är att betrakta som faktiskt handlande, dvs. verksamheten består av faktiska handlingar som t.ex. mätningar och provtagningar och därmed skiljer sig från ärendehandläggning. Detta innebär att forskningsmaterial blir allmänna handlingar under forskningsprocessens gång.
- * Reglerna gäller oberoende av hur finansieringen av forskningen sker, dvs. det spelar ingen roll om forskningen finansieras genom direkta statsanslag eller av andra bidragsgivare.
- * Material som ingår i ett forskningsprojekt tillhör i normalfallet universitetet och inte den enskilde forskaren eller forskargruppen.
- * Reglerna gäller oberoende av på vilka media handlingarna upprättats, således också digitala handlingar i olika forskningsdatabaser.

Förutsättningarna för gallring:

1. Följande handlingar är **alltid undantagna** från gallring:
 - handlingar som innehåller grundläggande uppgifter om syfte, metod och resultat i forskningsprojekt
 - handlingar som bedöms ha ett fortsatt inomvetenskapligt värde och värde för annat forskningsområde
 - handlingar som är av stort vetenskaps-, kultur- eller personhistoriskt värde eller som bedöms vara av stort allmänt intresse
2. Bearbetningsmaterial som tillför sakuppgifter och förståelse för projektets sammanhang ska också undantas från gallring.
3. Följande ska **alltid beaktas** innan föreskriven gallring verkställs:
 - att forskningsresultat har redovisats och publicerats/offentliggjorts
 - att rimlig tid har förflutit för att det ska ha funnits möjlighet att granska handlingar för att verifiera forskningsresultat
 - möjlighet till och behov av insyn i forskningen
 - behov för återanvändning och nya undersökningar
 - att ekonomisk redovisning har skett
4. Handlingar tillhörande långtidsprojekt ska generellt bevaras för all framtid.